ใครก่อสงครามเย็นในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ธีระ นุชเปี่ยม*

ปรากฏการณ์ของความสัมพันธ์ทางอำนาจที่มีผลกระทบกว้างขวางที่สุดในห้วงหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ คือ "สงครามเย็น" (Cold War) อาจจะกล่าวได้ว่าไม่มีดินแดนแห่งใดในโลกที่มิได้รับผลกระทบในลักษณะหนึ่งจากปรากฏการณ์นี้ สงครามเย็นในลักษณะที่เป็นความขัดแย้งตึงเครียดระหว่างกลุ่มของสหภาพโซเวียตและสหรัฐอเมริกากับพันธมิตรตะวันตกเริ่มปรากฏชัดตั้งแต่ประมาณ ค.ศ. ๑๙๔๖–๑๙๔๗ โดยมีจุดเริ่มต้นอยู่ในยุโรป กล่าวได้ว่าในห้วงนั้นความขัดแย้งตึงเครียดและการแข่งขันระหว่างมหาอำนาจยังแผ่ขยายมาไม่ถึงเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

จุดเปลี่ยนที่สำคัญในแง่ของผลกระทบของสงครามเย็นที่จะมีต่อภูมิภาคนี้ก็คือชัยชนะของคอมมิวนิสต์บนผืนแผ่นดินใหญ่จีน ซึ่งก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงอย่างสำคัญในดุลทางอำนาจระหว่างค่ายคอมมิวนิสต์และฝ่ายตะวันตก สหรัฐอเมริกาเริ่มหวั่นเกรงว่าชัยชนะของคอมมิวนิสต์ในครั้งนี้จะนำไปสู่การขยายอำนาจต่อไปอีก โดยที่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ซึ่งกำลังมีปัญหาความขัดแย้งระหว่างขบวนการต่อสู้เพื่อเอกราชและมหาอำนาจอาณานิคมจะเป็นเป้าหมายหรือกลายเป็นจุดอ่อนที่คอมมิวนิสต์จะขยายอิทธิพลเข้ามาได้

อย่างไรก็ดี ที่กล่าวเช่นนี้มิใช่หมายความว่าจากความหวั่นวิตกดังกล่าวทำให้สหรัฐอเมริกาเริ่มมาให้ความสนใจและรีบเข้ามาแทรกแซงจนทำให้ความขัดแย้งขยายขอบเขตกว้างและยืดเยื้อออกไปในที่สุด เหตุการณ์ในช่วงนี้มีรายละเอียดทางประวัติศาสตร์ที่น่าสนใจหลายประการที่ทำให้ไม่อาจตอบปัญหาได้ง่าย ๆ ว่าใครเป็นผู้ก่อสงครามเย็นในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ บทความนี้ซึ่งไม่มีข้อเสนอใหม่ในทางวิชาการอย่างใด เป็นเพียงการนำเสนอรายละเอียดบางอย่างดังกล่าวเพื่อกระตุ้นความสนใจให้มีการศึกษาค้นคว้ากันต่อไป

* ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประจำภาควิชาสังคมศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

๓

เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ก่อนการเริ่มต้นของสงครามเย็นในเอเชีย

เมื่อสิ้นสงครามโลกครั้งที่ ๒ ทั้งสหรัฐอเมริกาและสหภาพโซเวียตแทบจะไม่ได้ให้ความสนใจเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เลย สาเหตุสำคัญก็เพราะในภูมิภาคนี้ มีอังกฤษมีบทบาทโดดเด่นอยู่แล้ว และมีหน้าที่รับผิดชอบคุ้มครองดูแลรักษาความสงบเรียบร้อย ดังนั้นสหรัฐอเมริกาและสหภาพโซเวียตจึงไม่มีความจำเป็นหรือเหตุผลสำคัญที่จะเข้ามาแทรกแซงเกี่ยวข้องโดยตรง (ยกเว้นกรณีฟิลิปปินส์สำหรับสหรัฐอเมริกา) และที่สำคัญก็คือ ในห้วงนั้นอภิมหาอำนาจทั้งสองมีความกังวลสนใจหลักอยู่ในยุโรป

ประธานาธิบดีรุสเวลต์ (Franklin D. Roosevelt) เป็นหนึ่งในจำนวนผู้นำอเมริกันที่ให้ความสนใจเอเชียตะวันออกเฉียงใต้นอกเหนือไปจากฟิลิปปินส์ และก็เข้าใจความสำคัญของพลังที่ก่อตัวขึ้นในภูมิภาคนี้โดยเฉพาะอย่างยิ่งพลังชาตินิยม[1] อย่างไรก็ตาม เมื่อสงครามยุติแล้ว ท่าทีที่เด่นชัดของสหรัฐอเมริกาก็คือไม่ต้องการเข้ามามีบทบาทเกี่ยวข้องโดยตรงในภูมิภาคนี้ แม้ว่ารัฐบาลสหรัฐจะมีความห่วงกังวลเกี่ยวกับสถานการณ์ในภูมิภาคที่เริ่มจะดูเลวร้ายลงหลังจากที่สงครามยุติลงได้ไม่นานโดยเฉพาะอย่างยิ่งในอินโดจีน แต่ผู้นำสหรัฐก็ยังไม่คิดจะเข้ามาเกี่ยวข้องแทรกแซงเพื่อเปลี่ยนแปลงกลับกลายสถานการณ์

สหรัฐอเมริกามีท่าทีก้ำกึ่งระหว่างความปรารถนาที่จะให้ประชาชาติที่ยังอยู่ภายใต้ระบอบปกครองอาณานิคมเป็นอิสระ หรือมีโอกาสในการปกครองตนเองมากขึ้นและการรักษาไว้ซึ่งความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของมหาอำนาจตะวันตก เพราะเกี่ยวข้องอย่างสำคัญต่อความเข้มแข็งของสถานะของสหรัฐอเมริกาในยุโรป ทางออกของรัฐบาลอเมริกันเกี่ยวกับเรื่องนี้จึงได้แก่การพยายามวางตัวอยู่เหนือความขัดแย้งในปัญหาอาณานิคม แม้ว่าประธานาธิบดีรุสเวลต์จะเคยดำริมาตั้งแต่เดือนมีนาคม ๑๙๔๓ ที่จะให้ดินแดนอินโดจีนภายหลังสงครามเป็นดินแดนภาวะ

---

[1] See "Draft Memorandum for the President, Division of Far Eastern Affairs, 21 April 1945", Gareth Porter (ed.), **Vietnam : A History in Documents** (New York : New American Library, 1981), p. 20.

ทรัสตี[๒] แต่ร่างนโยบายใหม่ภายหลังมรณกรรมของรูสเวลต์หลีกเลี่ยงที่จะกล่าวถึงเรื่องนี้ โดยกล่าวอย่างคลุมเคลือว่า "สหรัฐอเมริกายอมรับอธิปไตยของฝรั่งเศสเหนืออินโดจีน" แต่ก็ปรารถนาที่จะเห็นประชาชาติในดินแดนอาณานิคม "มีโอกาสเตรียมตัวสำหรับการเข้าร่วมในรัฐบาลของตนมากขึ้นเพื่อจุดประสงค์แห่งการได้ปกครองตนเองในที่สุด"[๓]

จึงเป็นที่น่าสังเกตว่า ในห้วงก่อนปี ค.ศ. ๑๙๔๙ สหรัฐอเมริกาได้เข้ามามีบทบาทเกี่ยวข้องอย่างสำคัญเกี่ยวกับปัญหาการได้เอกราชของดินแดนอาณานิคมเพียงกรณีเดียวเท่านั้นถ้าไม่นับกรณีฟิลิปปินส์ด้วย คือการใช้ความพยายามทางการทูตในปัญหาเอกราชของอินโดนีเซีย โดยในที่สุดได้ผลักดันให้เนเธอร์แลนด์ยอมมอบเอกราชสมบูรณ์ให้แก่อาณานิคมของตน

ที่น่าสังเกตอีกประการหนึ่งก็คือ ท่าทีทางยุทธศาสตร์ของสหรัฐอเมริกาในห้วงนี้ แม้กระทั่งในปี ค.ศ. ๑๙๔๘ รัฐบาลสหรัฐก็ยังมุ่งไปที่การป้องกันนอกฝั่งแผ่นดินใหญ่เอเชีย (off shore strategy) ทัศนะของวงการรัฐบาลอเมริกันดังสะท้อนอยู่ในแนวความคิดของเคนแนน (George F. Kennan) ผู้อำนวยการฝ่ายวางแผนนโยบาย (Policy Planning Staff) ของกระทรวงการต่างประเทศก็คือ สหรัฐอเมริกาควรจะมุ่งความสนใจไปที่ญี่ปุ่นและฟิลิปปินส์ ซึ่งถือว่าเป็น "เสาหลักของระบบความมั่นคงปลอดภัยในแปซิฟิค" เป็นสำคัญ เป็นที่ยอมรับกันว่า "*แนวป้องกัน*" (defensive perimeter) ของสหรัฐอเมริกานั้น เริ่มมาจากหมู่เกาะอลูเชียนเรื่อยต่อมายังญี่ปุ่น หมู่เกาะริวกิว ฟิลิปปินส์ ออสเตรเลีย และนิวซีแลนด์ อันเป็นแนวป้องกันนอกแผ่นดินใหญ่เอเชีย กล่าวได้ว่ามีน้อยคนนักในวงการรัฐบาลทั่ว ๆ ไปไม่แต่กระทรวงการต่างประเทศเท่านั้น ที่เห็นว่า

---

[2] Secretary of State Hull, "Memorandum of Conversation, 27 March 1943", Allan W. Cameron (ed.), **Viet-Nam Crisis : A Documentary History, Volume I : 1940-1956** (Ithaca and London : Cornell University Press, 1977), p. 9.

[3] "Paper on Post-War Policy towards Southeast Asia and the Pacific Prepared in the Department of State, 22 June 1945", Porter (ed.), **op. cit.**, pp. 24-26.

ควร**ขยาย**เส้นแนวนี้ขึ้นไปบนภาคพื้นทวีปเอเชีย[๔]

สหภาพโซเวียตไม่เคยให้ความสนใจหรือเห็นว่าเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีความสำคัญต่อผลประโยชน์ของตนโดยตรง แม้กระทั่งการกล่าวถึงภูมิภาคนี้ เช่น โดยสื่อมวลชน (ซึ่งไม่ค่อยจะมีบ่อยนักอยู่แล้ว) ก็มักจะคลุมเคลือมากกว่าการกล่าวถึงส่วนอื่นๆ ของโลกและในบางครั้งก็แสดงออกถึงความไม่รู้จริงเกี่ยวกับสถานการณ์ จนทำให้ต้องตั้งข้อสงสัยเกี่ยวกับแหล่งข่าวที่สหภาพโซเวียตมีอยู่เลยทีเดียว[๕] อย่างไรก็ดีในการพิจารณาความสัมพันธ์หรือท่าทีของสหภาพโซเวียตที่มีต่อภูมิภาคใดๆ ของโลกก็ตาม เราไม่ควรมองแต่เฉพาะการเข้ามาเกี่ยวข้องหรือการให้ความสนใจโดยตรง แต่ควรจะให้ความสำคัญต่อ**อิทธิพลทางอุดมการณ์** ที่มีต่อภูมิภาคนั้นด้วย

ตั้งแต่เริ่มสงครามโลกครั้งที่ ๒ เป็นต้นมาจนกระทั่งสิ้นทศวรรษ ๑๙๔๐ ท่าทีในทางยุทธศาสตร์และนโยบายต่างประเทศของสหภาพโซเวียตได้ส่งผลกระทบที่สำคัญไม่น้อยต่อขบวนการคอมมิวนิสต์ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (โดยที่ไม่ได้เข้ามาเกี่ยวข้องแทรกแซงโดยตรงในภูมิภาคนี้) ท่าทีและนโยบายในห้วงระยะเวลาดังกล่าวมีวิวัฒนาการหลายช่วงตอนด้วยกัน[๖]

เมื่อสหภาพโซเวียตเข้าสู่สงครามโลกครั้งที่ ๒ ในปี ค.ศ. ๑๙๔๑ ก็ได้มีการเรียกร้องให้มีการต่อสู้ทรราชย์ฟาสซิสต์ (the People's Struggle against Fascist Tyranny) โดยที่ก่อนหน้านั้นสหภาพโซเวียตถือว่าสงครามโลกครั้งที่ ๒ เป็นเพียง "สงครามจักรวรรดินิยม" (imperialist war) ผลกระทบจากการเปลี่ยนท่าทีครั้งนี้จะเห็นได้ในการที่คอมมิวนิสต์ท้องถิ่นให้ความร่วมมือแก่มหาอำนาจอาณานิคมในการต่อต้านญี่ปุ่น

ภายหลังสงคราม คือในห้วงปี ค.ศ. ๑๙๔๕–๑๙๔๗ สหภาพโซเวียตก็สนับสนุนความร่วมมือในลักษณะ "แนวร่วม" (united

---

[4] Robert M. Blum, **Drawing the Line : The Origins of the American Containment Policy in East Asia** (New York : W. W. Norton & Co., 1982), pp. 108–109.

[5] Joseph Frankel, "Soviet Policy in Southeast Asia" in Max Beloff, **Soviet Policy in the Far East, 1944–1951** (London : Oxford University Press, 1953), p. 212.

[6] See **ibid.**, pp. 208–212.

front) กับผู้รักชาติอื่น ๆ เพื่อเรียกร้องเอกราช โดยที่ในขณะนั้นผู้นำโซเวียตมองเห็นลู่ทางที่คอมมิวนิสต์จะได้รับชัยชนะในการเลือกตั้งและขึ้นมามีอำนาจ**ในยุโรปตะวันตก** จึงไม่ต้องการจะทำลายลู่ทางดังกล่าวด้วยการปลุกปั่นให้มีการกบฏต่อสู้ขึ้นในดินแดนอาณานิคม นโยบายนี้เปลี่ยนไปในห้วงครึ่งหลังของปี ค.ศ. ๑๙๔๗ เมื่อการฟื้นฟูในทางเศรษฐกิจในยุโรปด้วยความช่วยเหลือของสหรัฐอเมริกาตามแผนการมาร์แชล (Marshall Plan) ได้ยุติความหวังที่พรรคคอมมิวนิสต์จะขึ้นมามีอำนาจ (ในฝรั่งเศสพรรคคอมมิวนิสต์ถูกขับออกจากรัฐบาลผสมเมื่อเดือนพฤษภาคม ๑๙๔๗)

ในเดือนกันยายนปีนั้น มีการประชุมพรรคคอมมิวนิสต์ขึ้นในประเทศโปแลนด์ และมีการจัดตั้ง **"Communist Information Bureau"** หรือ **COMINFORM** ขึ้นแทน **COMINTERN** เพื่อสนับสนุนการปฏิวัติทั่วโลก ซดานอฟ (Andrei Zhdanov) เจ้าหน้าที่โซเวียตระดับสูงซึ่งเป็นนักทฤษฎีมาร์กซ์–เลนินได้แสดงสุนทรพจน์ต่อที่ประชุมเรียกร้องให้คอมมิวนิสต์ในดินแดนต่าง ๆ ทั่วโลกต่อต้านจักรวรรดินิยม โดยประกาศว่า *"ความสัมพันธ์ทางอำนาจใหม่ภายหลังสงคราม"* มีลักษณะเป็น *"การก่อตัวของสองค่าย คือ ค่ายจักรวรรดินิยมซึ่งต่อต้านประชาธิปไตยและค่ายประชาธิปไตยต่อต้านจักรวรรดินิยม"* ฝ่ายแรกนำโดยสหรัฐอเมริกา ซึ่งได้รับความร่วมมือจากพลังปฏิกิริยาที่ต่อต้านประชาธิปไตยและสนับสนุนฟาสซิสต์ ส่วนฝ่ายหลังประกอบด้วย พลังประชาธิปไตยนำโดยสหภาพโซเวียต และรวมไปถึงขบวนการแรงงานและกลุ่มผู้ต่อสู้เพื่อการปลดปล่อยในดินแดนอาณานิคมด้วย ซดานอฟระบุว่า "อินโดนีเซียและเวียดนามเกี่ยวข้องผูกพันอยู่กับค่ายนี้"[๗]

ในเดือนธันวาคมปีเดียวกันนั้น ซูคอฟ (E.M. Zhukov) นักทฤษฎีมาร์กซ์–เลนิน อีกผู้หนึ่ง ได้เขียนบทความลงใน **Bolshevik** เรื่อง "The Sharpening Crisis of the Colonial System" ซึ่งเป็น

---

[7] Andrei Zdhanov, "The International Situation, Speech Delivered at the Founding Meeting of the Communist Information Bureau, 22 September 1947", Cameron (ed.), **op. cit**. pp. 114–115.

การนำเอาความคิดของซดานอฟมาใช้กับเอเชีย[๘]

ถึงแม้ว่าจะเป็นการยากที่จะระบุแน่ชัดถึงผลกระทบของการเปลี่ยนท่าทีของสหภาพโซเวียตที่มีต่อการดำเนินงานของคอมมิวนิสต์ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ แต่ความเคลื่อนไหวซึ่งเกิดขึ้นในห้วงปี ค.ศ. ๑๙๔๘ ก็นับว่าน่าสนใจยิ่ง ขบวนการคอมมิวนิสต์ที่ก่อนหน้านั้นอยู่ในสภาพแตกแยกระส่ำระสายเพราะขาดนโยบายชี้นำที่แน่ชัดเริ่มรวมตัวกันติด ในพม่าและในฟิลิปปินส์คอมมิวนิสต์เริ่มดำเนินการต่อต้านระบอบปกครองที่เพิ่งจะจัดตั้งขึ้นภายหลังการได้รับเอกราชด้วยอาวุธ ในอินโดนีเซียพรรคคอมมิวนิสต์ซึ่งเคยดำเนินงานในฐานะเป็น "ปีกซ้าย" ในรัฐบาลกลุ่มชาตินิยม ได้แตกหักกับฝ่ายรัฐบาลและก่อการกบฏขึ้นในชวาในเดือนกันยายน–ตุลาคม ๑๙๔๘ ในมลายูองค์การ "Malay People's Anti–Japanese Army" (MPAJA) ที่จัดตั้งขึ้นเพื่อต่อต้านญี่ปุ่นในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ ๒ ก็ดำเนินการต่อต้านอังกฤษด้วยอาวุธมาตั้งแต่ต้นปี ทั้งนี้ไม่นับรวมอินโดจีนของฝรั่งเศสที่มีคอมมิวนิสต์เป็นแกนนำแนวร่วมทำสงครามปลดแอกมาตั้งแต่ปลายปี ค.ศ. ๑๙๔๖ แน่นอนความเคลื่อนไหวทั้งหมดนี้ย่อมมีเงื่อนไขภายในท้องถิ่นกำหนดอยู่ด้วย เช่น ความผิดหวังของ MPAJA (ซึ่งสมาชิกส่วนใหญ่มีเชื้อสายจีน) ต่อนโยบายแนวร่วมกับความไม่พอในรัฐธรรมนูญของสหพันธ์

ในห้วงระยะเวลาเดียวกันนั้นก็มีความเคลื่อนไหวในระดับระหว่างชาติที่สำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการประชุม "เยาวชนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้" (Southeast Asian Youth Conference) ที่กัลกัตตาในเดือนกุมภาพันธ์ ๑๙๔๘ ซึ่งจัดโดย "World Federation of Democratic Youth" และ "International Union of Students" อันเป็นองค์การหน้าฉากเพื่อแสวงหาแนวร่วมของคอมมิวนิสต์ (ซึ่งมีอยู่มากมายในห้วงหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒) เชื่อกันว่าการประชุมครั้งนี้มีลักษณะเป็นเพียงการโฆษณาชวนเชื่อกับการระดมพลังสนับสนุน โดยที่ผู้ที่เข้าร่วมประชุมก็มิได้เป็นคอมมิวนิสต์ทั้ง

[8] Yano Toru, "Who Set the Stage for the Cold War in Southeast Asia ?", in Yanosuke Nagai and Akira Iriye (eds.), **The Origins of the Cold War in Asia** (New York : Columbia University Press, 1977), pp. 333–334.

หมด ความสำคัญถ้าจะมีก็น่าจะอยู่ที่เป็นการย้ำเพื่อความชัดเจนว่าแนวนโยบายตามนัยของซดานอฟหมายความว่าอย่างไรเป็นการย้ำความถูกต้องในทิศทางการดำเนินงานสำหรับขบวนการที่มุ่งไปในแนวทางดังกล่าวแล้วและเป็นการขจัดความลังเลสงสัยใด ๆ ที่อาจจะยังมีอยู่สำหรับขบวนการคอมมิวนิสต์ที่กำลังจะดำเนินงานไปในแนวทางนั้น (เข้าใจว่านัยตามแนวนโยบายซดานอฟก็คือการต่อต้าน "นายทุนชาติ")[๙]

กล่าวโดยสรุป ทั้งสหรัฐอเมริกาและสหภาพโซเวียตเมื่อสิ้นสงครามโลกครั้งที่ ๒ มีความเป็นห่วงกังวลและมีปัญหาที่สร้างความขัดแย้งตึงเครียดอย่างหนักอยู่แล้วในยุโรป จึงไม่ต้องการจะเข้ามาเกี่ยวข้องพัวพันกับสถานการณ์ในภูมิภาคห่างไกลที่ตนไม่มีทั้งผลประโยชน์ส่วนได้ส่วนเสียและความเข้าใจอย่างถ่องแท้ รวมทั้งไม่แน่ใจว่าจะมีความสามารถควบคุม หรือเปลี่ยนแปลงกลับกลายสถานการณ์ได้หรือไม่ การที่ **ทั้งสองฝ่าย** *ต่างก็มีท่าทีเช่นนั้นนั่นเองที่ช่วยเพิ่มเงื่อนไขสำหรับการที่แต่ละฝ่ายไม่มีมูลเหตุจูงใจที่จะเข้ามาเกี่ยวข้องแทรกแซงโดยตรง การเมืองระหว่างประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในห้วงก่อน ค.ศ. ๑๙๔๙ จึงมีลักษณะเด่นอยู่ที่ความขัดแย้งระหว่างขบวนการกู้ชาติและมหาอำนาจอาณานิคม มากกว่าจะเป็นการแข่งขันหรือความขัดแย้งกันในระหว่างมหาอำนาจ ซึ่งจะเกิดขึ้นภายหลัง กล่าวคือเมื่อสงครามเย็นขยายเข้ามาถึงตะวันออกไกลแล้วนั่นเอง*

๒
ลักษณะและความเป็นมาของสงครามเย็น

แม้ว่าสงครามเย็นจะมีจุดเริ่มต้นในยุโรป แต่ลักษณะเด่นอย่างหนึ่งของสงครามเย็นที่ทำให้มีลักษณะแตกต่างไปจากความขัดแย้งระหว่างชาติโดยทั่วไปก็คือ เป็นความขัดแย้งทางอุดมการณ์และการแข่งขันทางอำนาจที่มีขอบเขตครอบคลุมกว้างขวาง **ทั่วโลก** อาจจะกล่าวได้ว่าเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ที่มี **สองชาติ** ที่มีความขัดแย้งกันอย่างกว้างขวางถึงระดับนั้น ดังนั้นก่อนที่จะกล่าวถึง "สงครามเย็นในเอเชีย" เราจึงควรศึกษาธรรมชาติและความเป็นมาของสงครามเย็นเสียก่อน

---

[9] **Ibid.**, pp. 334–335 ; and Evelyn Colbert, **Southeast Asia in International Politics, 1941–1956** (Ithaca and London : Cornell University Press, 1977), pp. 120–121.

มหาอำนาจที่เป็นคู่กรณีสำคัญในสงครามเย็นคือสหรัฐอเมริกาและสหภาพโซเวียต สาเหตุความเป็นมาของความขัดแย้งตึงเครียดระหว่างสองชาติที่เคยเป็นพันธมิตรร่วมรบกันมาในสงครามโลกครั้งที่ ๒ ไม่อาจหาข้อสรุปได้แน่ชัด มีเหตุการณ์หลายอย่างทั้งในระหว่างและหลังสงครามที่มีลักษณะเป็นปฏิกิริยาลูกโซ่ตอบโต้ซึ่งกันและกันจนกลายเป็นความขัดแย้งตึงเครียดในที่สุด อย่างไรก็ตาม ความเห็นของแต่ละฝ่ายหรือแม้กระทั่งในบรรดานักวิชาการตะวันตกโดยเฉพาะอย่างยิ่งในสหรัฐอเมริกาว่า **ใคร**เป็นฝ่ายก่อสงครามเย็นขึ้นมา ยังเป็นปัญหาที่หาข้อยุติแน่ชัดไม่ได้

หลักฐานจากฝ่ายตะวันตกอ้างว่าสหรัฐอเมริกาปรารถนามิตรภาพและความร่วมมือจากโซเวียต ดังเช่นรายงานข่าวกรองในระหว่างสงครามเสนอแนะว่า "ด้วยเหตุที่รัสเซียเป็นปัจจัยชี้ขาดในสงคราม จึงควรได้รับการช่วยเหลือทุกอย่าง และก็ต้องพยายามทุกทาง ที่จะให้ได้รับมิตรภาพจากมหาอำนาจชาตินั้น"[๑๐] อย่างไรก็ดี การฉกฉวยโอกาสขยายอำนาจของสหภาพโซเวียตระหว่างและหลังสงครามไม่ว่าจะเป็นการยึดครองยุโรปตะวันออกด้วยการจัดตั้งระบอบปกครองคอมมิวนิสต์ขึ้นในดินแดนนั้นโดยอาศัยกองทัพแดงของตน (ในระหว่าง ค.ศ. ๑๙๔๕ และ ๑๙๔๗ ประเทศยุโรปตะวันออกทุกประเทศยกเว้นเชคโกสโลวาเกียได้กลายเป็นคอมมิวนิสต์ไปทั้งหมด) หรือการพยายามเข้าไปมีอิทธิพลในแถบเมดิเตอร์เรเนียนและตะวันออกกลาง (กรีซ ตุรกี และอิหร่าน) ได้สร้างความหวาดระแวงให้แก่ฝ่ายตะวันตก และทำให้สหรัฐอเมริกาเริ่มจะมีท่าทีแข็งกร้าวต่อสหภาพโซเวียตมาตั้งแต่ปี ค.ศ. ๑๙๔๔

ในเดือนกุมภาพันธ์ ๑๙๔๖ สตาลิน (Joseph Stalin) ได้ประกาศว่า ลัทธิมาร์กซ์–เลนิน ซึ่งในระหว่างสงครามได้มีการพยายามไม่พูดถึงและทำให้ดูเหมือนว่าลดความสำคัญลงไป ยังมีคุณค่าความหมายอยู่เหมือนเดิม พร้อมทั้งย้ำว่าสงครามเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้เท่าที่ฝ่ายทุนนิยมยังคงอยู่ คำประกาศเช่นนี้สร้างความหวั่นไหวให้รัฐบาลสหรัฐไม่น้อย และบางคนถึงกับถือว่าเป็นการ "ประกาศ

---

[10] Cited in John Spanier, **American Foreign Policy Since World War II,** 10 th edition (New York : Holt, Rinehart and Winsto ı, 1985), p. 15.

สงครามเย็น" โดยฝ่ายโซเวียต[๑๑] ปฏิกิริยาที่ตามมาก็คือคำเตือนของเชอร์ชิล (Winston Churchill) ในการแสดงสุนทรพจน์ที่ฟุลตัน มลรัฐมิสซูรีที่ว่า "*ม่านเหล็ก*" (Iron Curtain) ได้แผ่ลงมาปกคลุมยุโรป "ตั้งแต่สเตตตินในบอลติคจนกระทั่งถึงทริสต์ในอเดรียติค" โดยสหภาพโซเวียตต้องการขยายอำนาจและอุดมการณ์ของตนออกไปอย่างไม่มีที่สิ้นสุด[๑๒]

ผู้ที่ไม่เห็นด้วยกับนโยบายแข็งกร้าวต่อสหภาพโซเวียตพยายามชี้ให้เห็นถึงปัญหาด้านความมั่นคงและความหวาดระแวงของสหภาพโซเวียตที่มีต่อฝ่ายตะวันตก เฮนรี วอลเลซ (Henry A. Wallace) ซึ่งเป็นรัฐมนตรีในคณะรัฐบาลของประธานาธิบดีทรูแมน (Harry S. Truman) ย้ำว่า ความหวาดระแวงของรัสเซียที่มีต่อฝ่ายตะวันตก (และโลกภายนอก) มีที่มาในประวัติศาสตร์ตั้งแต่การที่ต้องต่อต้านการรุกรานจากพวกมองโกล เตอร์ก สวีเดน เยอรมันและโปลมานานกว่าหนึ่งพันปี ตลอดจนการแทรกแซงโดยญี่ปุ่น อังกฤษ และฝรั่งเศส ด้วยการให้ความร่วมมือช่วยเหลือของสหรัฐอเมริกาในระหว่าง ค.ศ. ๑๙๑๗-๑๙๒๑ เพื่อล้มล้างระบอบปกครองคอมมิวนิสต์ในรัสเซีย มาจนถึงความพยายามที่จะผลักดันหันเหการคุกคามจากนาซีเยอรมนีให้พ้นไปจากตะวันตกโดยให้ไปเผชิญกับสหภาพโซเวียต นอกจากนั้นการกีดกันไม่ให้สหภาพโซเวียตหาทางออกสู่ทะเลน้ำอุ่น (โดยเฉพาะผ่านทางตุรกี) ก็เป็นการแสดงออกถึงความปรารถนาที่จะโดดเดี่ยวบีดล้อมสหภาพโซเวียตอยู่ตลอดไป "*หนทางไปสู่สันติภาพกับรัสเซีย*" จึงไม่ใช่ด้วยการใช้นโยบายแข็งกร้าวหรือการเผชิญหน้า ซึ่งมีแต่จะตอกย้ำความหวาดระแวงดังกล่าวให้ลึกล้ำยิ่งขึ้นไปอีก[๑๓]

---

[11] Wlater LaFeber, **America, Russia and the Cold War 1945–1975**, 3rd edition (New York : John Wiley and Sons, Inc., 1976), p. 39.

[12] For excerpts see Thomas G. Paterson (ed.), **Major Problems in American Foreign Policy, Volume II : Since 1914, Documents and Essays**, 2nd edition (Lexington, Massachusetts : D. C. Health and Company, 1984), pp. 299-302.

[13] See Henry A. Wallace, "The Path to Peace with Russia (1946)", abridged and reprinted in **ibid.**, pp. 302–308.

ในทัศนะของบุคคลเช่นวอลเลซ และของนักประวัติศาสตร์กลุ่ม revisionists ที่ศึกษาความเป็นมาของสงครามเย็น ความขัดแย้งตึงเครียดเกิดขึ้น เพราะฝ่ายตะวันตกไม่เข้าใจหรือไม่ยอมรับความจำเป็นด้านความมั่นคงปลอดภัยของสหภาพโซเวียต ที่ไม่มีเครื่องกีดขวางทางธรรมชาติที่จะป้องกันการรุกราน จึงต้องการที่จะขยายเขตอิทธิพลออกไปให้กว้างไกลที่สุดเพื่อกีดกันให้ศัตรูอยู่ห่างจากดินแดนโซเวียตมากที่สุด ประสบการณ์ทำให้ผู้นำโซเวียตมีทัศนะที่ว่า ระบอบปกครองที่มิใช่คอมมิวนิสต์ก็คือระบอบปกครองที่ **ต่อต้าน** คอมมิวนิสต์ สหภาพโซเวียตจึงไม่ยอมรับระบอบปกครองอื่นใดนอกจากคอมมิวนิสต์

อย่างไรก็ตาม บุคคลในวงการรัฐบาลอเมริกันหรือนักวิชาการที่มีทัศนะที่สอดคล้องกับท่าทีของรัฐบาล ก็อ้างว่าความจริงสหรัฐอเมริกาได้ยอมรับอิทธิพลของสหภาพโซเวียตในยุโรปตะวันออกแล้ว รวมทั้งในโปแลนด์ กล่าวคือยอมให้สหภาพโซเวียตขยายเขตแดนของตนมาจนถึงพรมแดนฝ่ายตะวันตก [๑๔] และในช่วงระยะเวลาระหว่างปี ค.ศ. ๑๙๔๕–๑๙๔๗ รัฐบาลสหรัฐฯก็ยังไม่มีแนวทางที่แน่ชัดใด ๆ เกี่ยวกับการขยายอำนาจของสหภาพโซเวียต (นอกจากความไม่พอใจและท่าทีที่แข็งกร้าวมากขึ้น)[๑๕] ต่อเมื่อสหภาพโซเวียตพยายามที่จะขยายอิทธิพลเข้าไปสู่ย่านเมดิเตอร์เรเนียนและตะวันออกกลางนั่นแหละที่สหรัฐอเมริกาเริ่มมีปฏิกิริยาในลักษณะของแนวนโยบายที่แน่ชัด นั่นคือ "การสกัดกั้น" (containment)

การกดดันคุกคามของฝ่ายคอมมิวนิสต์ที่มีต่อกรีซและตุรกีทำให้ประธานาธิบดีทรูแมนประกาศหลักการที่ต่อมารู้จักกันในนามของ "*หลักการทรูแมน*" (Truman Doctrine) เพื่อเป็นแนวนโยบายในการให้ความช่วยเหลือชาติต่างๆ (ในชั้นแรกคือกรีซและตุรกี) ต่อต้านการคุกคามจากคอมมิวนิสต์ เมื่อเดือนมีนาคม ๑๙๔๗ คำประกาศครั้งนี้ ซึ่งเป็น

---

14 Spanier, **op. cit.**, p. 21; see also George F. Kennan, "Containment: Then and Now", **Foreign Affairs**, Spring 1987, p. 887.

15 Louis J. Halle, **The Cold War as History** (New York: Harper & Row, Publishers, 1967), pp. 99–122.

สุนทรพจน์ต่อที่ประชุมร่วมของรัฐสภา[๑๖] โดยแสดงท่าทีอย่างแน่ชัดว่าจะสกัดกั้นการขยายตัวของคอมมิวนิสต์ถือได้ว่าเป็นการ "*ประกาศสงครามเย็น*" ต่อสหภาพโซเวียต

เชื่อกันว่าแนวนโยบายดังกล่าวได้รับอิทธิพลทางความคิดอย่างสำคัญจากเคนแนน ซึ่งในปี ค.ศ. ๑๙๔๖ ยังเป็นเจ้าหน้าที่ทางการทูตสหรัฐในมอสโก ได้ส่งโทรเลขฉบับยาว อธิบายถึงพื้นฐานแห่งการคุกคามของสหภาพโซเวียต[๑๗] ซึ่งมาจาก "ความรู้สึกอันเป็นสัญชาตญานเกี่ยวกับความไม่มั่นคงของคนรัสเซีย" ที่ได้ "เรียนรู้ที่จะแสวงหาความมั่นคงเพียงด้วยการหาทางอย่างอดทนแต่เอาเป็นเอาตาย ที่จะทำลายล้างมหาอำนาจคู่แข่ง โดยไม่ยอมตกลงประนีประนอมใด ๆ ทั้งสิ้น"[๑๘] ในปีต่อมาเคนแนนเขียนบทความ (ในนามของ "Mr. X") ลงในวารสาร **Foreign Affairs** ฉบับเดือนกรกฎาคม เสนอแนะ "*นโยบายสกัดกั้นระยะยาว อย่างอดทนแต่มั่นคงและระแวดระวังอยู่ตลอดเวลา*"[๑๙]

อย่างไรก็ตาม ควรสังเกตว่าสิ่งที่รัฐบาลสหรัฐหวั่นเกรงในขณะนั้นไม่ใช่การคุกคามทางทหารจากสหภาพโซเวียตเป็นสำคัญเพราะสหภาพโซเวียตทรุดโทรมเสียหายอย่างมากจากสงครามจนไม่น่าจะต้องการก่อสงครามขึ้นใหม่อีก (การเรียกร้องปลุกระดมโดยสตาลินในเดือนกุมภาพันธ์ ๑๙๔๖ เกี่ยวกับภัยจากฝ่ายทุนนิยม โดยให้ประชาชนเสียสละตามแผนพัฒนาระยะ ๕ ปีอีกอย่างน้อยสามแผนเพื่อพัฒนาอุตสาหกรรมพื้นฐานเตรียมการไว้สำหรับการเผชิญภัยดังกล่าว ก็อาจจะเป็น "อุบาย" อย่างหนึ่งในการระดมพลังเพื่อการฟื้นฟูบูรณะประเทศ) สิ่งที่เป็นความวิตกกังวลของสหรัฐอเมริกา ดังที่เคนแนนเองได้เขียนชี้แจงไว้เมื่อ ๔๐ ปีต่อมา คือ "การคุกคามทางอุดมการณ์การเมือง" นั่นคือลู่ทางที่ "พรรคคอมมิวนิสต์ที่ภักดีต่อมอสโกจะยึดอำนาจในประเทศสำคัญ ๆ บาง

16 For excerpts see Paterson (ed.), **op. cit.**, pp. 308–310.

17 For excerpts see **ibid.**, pp. 295 - 299.

18 **Ibid.**, p. 295.

19 "X", "The Sources of Soviet Conduct", abridged and reprinted in Walter LaFeber (ed.) **America in the Cold War : Twenty Year of Revolution and Response** (New York : John Wiley and Sons, Inc., 1969), pp. 36–48. Quotation is from page 44.

ประเทศในยุโรปตะวันตก โดยเฉพาะอย่างยิ่งอิตาลีและฝรั่งเศส และอาจจะรวมทั้งญี่ปุ่น"[๒๐]

ลู่ทางดังกล่าวมีโอกาสที่จะเป็นไปได้มากที่เดียวเมื่อคำนึงถึงสภาพของยุโรปหลังสงครามที่ประชาชนขาดความมั่นคงทางสังคม การเมือง และจิตใจ และเมื่อประกอบกับการที่เกียรติภูมิของสหภาพโซเวียตสูงขึ้นอย่างมากจากการทำสงครามต่อต้านเผด็จการนาซีและฟาสซิสต์ มอสโกก็อยู่ในฐานะที่จะเข้ามามีอิทธิพลโดยอาศัยพรรคคอมมิวนิสต์ในประเทศเหล่านี้โดยเคนแนนมีความเห็นว่า ถ้าหากสหภาพโซเวียตสามารถ "ยึด" ประเทศใดประเทศหนึ่งเหล่านี้ได้ "ก็นับว่าเป็นความพ่ายแพ้ของเรา และจะเป็นผลร้ายต่อความมั่นคงแห่งชาติของเรา"[๒๑] ดังนั้นไม่กี่เดือนหลังจากการประกาศหลักการทรูแมน รัฐบาลสหรัฐก็ประกาศให้ความช่วยเหลือเพื่อฟื้นฟูบูรณะยุโรปตาม "*แผนการมาร์แชล*" เพื่อปิดกั้นโอกาสที่คอมมิวนิสต์จะขึ้นมามีอำนาจในยุโรปตะวันตก

จากทัศนะและท่าทีดังกล่าว การต่อต้านสกัดกั้นคอมมิวนิสต์เป็นปัญหาเกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิดกับความมั่นคงปลอดภัยของสหรัฐอเมริกา อย่างไรก็ดี นักประวัติศาสตร์กลุ่ม "revisionists" เชื่อว่า ที่น่าจะมีความสำคัญไม่น้อยไปกว่า หรืออาจจะมากกว่าปัญหาความมั่นคงก็คือ "ความมั่งคั่ง" ของสหรัฐอเมริกา เศรษฐกิจของสหรัฐอเมริกาที่ขยายตัวขึ้นอย่างมากระหว่างสงคราม (การขยายตัวทางเศรษฐกิจเป็นแนวโน้มมาตั้งแต่ต้นศตวรรษ) จำเป็นจะต้องอาศัยตลาดรองรับมิฉะนั้นแล้วจะต้องเผชิญกับภาวะเศรษฐกิจตกต่ำเช่นในทศวรรษ ๑๙๓๐ ได้อีก ดังที่รัฐมนตรีช่วยต่างประเทศ เคลย์ตัน (William L. Clayton) ได้แถลงแก่คณะกรรมาธิการรัฐสภาชุดหนึ่งในเดือนมีนาคม ๑๙๔๕ ว่า "เราจะต้องส่งออกมากกว่าที่เคยส่งออกก่อนสงครามถึงสามเท่าถ้าหากเราต้องการจะให้อุตสาหกรรมของเราดำเนินการได้ใกล้เคียงกับความสามารถในการผลิตที่มีอยู่"[๒๒] การฟื้นฟูบูรณะยุโรปไม่เพียงแต่จะสร้างตลาดเพื่อรอง

---

20 Kennan, "Containment : Then and Now", **op. cit.** p. 887.

21 **Ibid.**, pp. 886–887.

22 Cited in Allan M. Winkler, **Modern America : The United States from World War II to the Present** (New York : Harper & Row, Publishers, 1985), p. 29.

รับการส่งออกของสหรัฐอเมริกาเท่านั้น แต่ยังจะขจัดลู่ทางที่จะเกิดภาวะเศรษฐกิจตกต่ำขึ้นใหม่ด้วย

เป็นที่เข้าใจกันว่า การอ้างและเน้นที่การคุกคามของคอมมิวนิสต์นั้นคือการคุกคามต่อเสรีภาพและวิถีชีวิตแบบอเมริกัน เป็นหนทางหนึ่งที่จะทำให้รัฐสภาอนุมัติโครงการให้ความช่วยเหลือแก่ต่างประเทศเป็นจำนวนมากมายมหาศาลอย่างที่ไม่เคยปรากฏมาก่อน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในห้วงเวลาที่รัฐสภากำลังพิจารณาหาทางตัดทอนงบประมาณลงด้วยเหตุนี้เอง นักประวัติศาสตร์บางคนจึงสรุปว่า การคุกคามต่อกรีซและตุรกีนั้นเป็น "โอกาส" มากกว่าจะเป็นการ "คุกคามท้าทาย" สำหรับรัฐบาลสหรัฐ[๒๓]

อย่างไรก็ตาม เราจำเป็นต้องยอมรับว่าการคุกคามของคอมมิวนิสต์อย่างน้อยในแง่ที่เคนแนนได้กล่าวไว้เป็นเรื่องร้ายแรงจริงจังสำหรับสหรัฐอเมริกา ไม่ว่าจะพิจารณาในทางอุดมการณ์ การเมือง หรือเศรษฐกิจ ในประเด็นหลังนี้การได้อำนาจโดยคอมมิวนิสต์ ไม่ว่าด้วยวิถีทางใด ย่อมจะทำให้ระบบเศรษฐกิจของยุโรปตะวันตกค่อย ๆ กลายเป็นระบบที่ควบคุมโดยรัฐซึ่งขัดกับผลประโยชน์ของสหรัฐอเมริกาที่ขึ้นอยู่กับระบบเศรษฐกิจแบบตลาด ที่เปิดให้มีการค้าเสรีทั้งนี้ยังไม่ต้องกล่าวถึงการสูญเสียอิทธิพลและลู่ทางความเป็นไปได้ที่จะถูกบีบล้อมทั้งทางการเมืองและทางทหาร ประธานาธิบดีทรูแมนเองน่าจะเป็นผู้ที่กล่าวได้อย่างถูกต้องตรงประเด็นที่สุดสำหรับปัญหาและท่าทีของสหรัฐอเมริกาขณะนั้น คือ "สันติภาพ เสรีภาพและการค้าระหว่างประเทศเป็นสิ่งที่แยกออกจากกันไม่ได้"[๒๔]

เหตุการณ์สำคัญในห้วงหลังการประกาศหลักการทรูแมนใน ค.ศ. ๑๙๔๗ เป็นเพียงปฏิกิริยาตอบโต้ซึ่งกันและกันที่ทำให้ความตึงเครียดจากความขัดแย้งที่ "ประกาศ" ออกมาชัดเจนแล้วเพิ่มมากยิ่งขึ้นไปอีก กล่าวคือในเดือนตุลาคมปีนั้นมีการจัดตั้ง **COMINFORM** และการประกาศ "*แนวชดานอฟ*" ที่ได้กล่าวถึงแล้ว ในเดือนกุมภาพันธ์ปีต่อมา

---

[23] Joyce and Kabriel Kolko, **The Limits of Power: The World and the United States Foreign Policy, 1945-1954** (New York: Harper & Row, Publishers, 1972). p. 339.

[24] Cited in La Feber **America, Russia and the Cold War: 1945-1975, op. cit.,** p. 55.

ก็มีการรัฐประหารในเชโกสโลวะเกีย และเมื่อสหภาพโซเวียตดำเนินการปิดล้อมเบอร์ลินในห้วงเดือนมิถุนายน ๑๙๔๘ ถึงพฤษภาคม ๑๙๔๙ ฝ่ายตะวันตกก็ตอบโต้ด้วยการจัดทำสนธิสัญญาแอตแลนติคเหนือ ซึ่งก่อตั้งกลุ่มพันธมิตรตะวันตก (North Atlantic Treaty Organisation–NATO) ความสัมพันธ์ระหว่างสหภาพโซเวียตและกลุ่มตะวันตกก็นับว่าถึงขั้นแตกหัก โดยทั้งสองฝ่ายได้ *"ขีดเส้น"* (draw the line) ตั้งประจันหน้ากันในสงครามเย็นอย่างแท้จริง

เมื่อมาถึงจุดนี้ก็เป็นที่เข้าใจได้ว่า ทั้งสหรัฐอเมริกาและสหภาพโซเวียต พร้อมที่จะเผชิญหน้ากันในทุกส่วนของโลกที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสองฝ่ายพร้อม ๆ กัน พยายามจะขยายอำนาจและอิทธิพลของตนออกไป แม้ว่าเป้าประสงค์เฉพาะหน้าของหลักการทรูแมนจะได้แก่การให้ความช่วยเหลือแก่กรีซและตรุกีต่อต้านการคุกคามของคอมมิวนิสต์ แต่โดยนัยแล้วกล่าวได้ว่า เป็นแนวนโยบายสำหรับใช้กับทุกประเทศที่ผู้นำสหรัฐเห็นว่าอยู่ในสถานการณ์แบบเดียวกัน ในการอธิบายหลักการนี้ต่อผู้นำฝ่ายรัฐสภา รัฐมนตรีช่วยต่างประเทศแอชิสัน (Dean Acheson) ได้ชี้ให้เห็นว่าการคุกคามจากคอมมิวนิสต์เป็นการคุกคาม **ระดับโลก** ถ้าเปิดโอกาสให้คอมมิวนิสต์ชนะในที่ใดที่หนึ่งแล้วก็จะเป็นการ"เปิดสามทวีปให้แก่การขยายอำนาจเข้าไปโดยสหภาพโซเวียต"[๒๕] ดังนั้นสหรัฐอเมริกาจะต้องพร้อมที่จะเผชิญกับการคุกคามของคอมมิวนิสต์ ไม่ว่าจะเกิดขึ้นในช่วงเวลาสถานที่ และภายใต้สภาพเงื่อนไขอย่างไร

เมื่อพิจารณาในลักษณะนี้ การแผ่ขยายของสงครามเย็นเข้ามาในเอเชียก็น่าจะถือได้ว่าเป็นการ **ขยายแนวสกัดกั้น** *คอมมิวนิสต์เข้ามาในภูมิภาคนั้นนั่นเอง หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง รัฐบาลสหรัฐได้เห็นว่า การคุกคามของคอมมิวนิสต์ได้ขยายเข้ามาถึงดินแดนส่วนนี้แล้วจึงจำเป็นที่จะต้องขยายแนวสกัดกั้นมาถึงด้านนี้ด้วย*

๓

เอเชียตะวันออกเฉียงใต้กับผลกระทบของสงครามเย็นในเอเชีย

เหตุการณ์สำคัญในดินแดนตะวันออกไกล ที่มีส่วนผลักดันให้รัฐบาลสหรัฐเข้ามาดำเนินนโยบายสกัดกั้นในดินแดนส่วนนี้ก็คือ

---

25 Cited in Winkler, **op. cit.**, p. 35.

ชัยชนะของคอมมิวนิสต์บนผืนแผ่นดินใหญ่จีน และการจัดตั้ง "*สาธารณรัฐประชาชนจีน*" เมื่อวันที่ ๑ ตุลาคม ๑๙๔๙ อันเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในช่วงไล่เลี่ยกับความสำเร็จของสหภาพโซเวียตในการทดลองระเบิดปรมาณู ชัยชนะของคอมมิวนิสต์ในจีนซึ่งขณะนั้นมีพลเมืองเกือบ ๕๐๐ ล้านคน ประกอบกับการสูญเสียความเป็นผู้ผูกขาดการมีอาวุธนิวเคลียร์ของสหรัฐอเมริกา ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงอย่างสำคัญในดุลทางกำลังระหว่างค่ายโซเวียตและกลุ่มพันธมิตรตะวันตก

ความจริงก่อนที่คอมมิวนิสต์ภายใต้การนำของเหมาเจ๋อตุง (Mao Zedong) จะประสบชัยชนะในเดือนตุลาคม ๑๙๔๙ รัฐบาลสหรัฐได้ตระหนักแล้วว่าคงจะไม่สามารถรักษาจีนไว้ได้ ดังที่แอชิสันซึ่งขณะนั้นเข้ามาดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีต่างประเทศแล้วได้ระบุไว้ในหนังสือนำส่ง (Letter of Transmittal) เอกสารวิเคราะห์สถานการณ์ในจีนอันเป็นที่รู้จักกันในนามของ "The China White Paper" ถึงประธานาธิบดีทรูแมนในเดือนกรกฎาคมปีนั้นว่า ทหารจีนคณะชาติได้สูญเสียกำลังขวัญและขาดการสนับสนุนจากประชาชน จนโอกาสที่จะมีชัยฝ่ายคอมมิวนิสต์ซึ่งควบคุมใจกลางของประเทศจีนไว้ได้แล้วไม่มีเลย ยกเว้นสหรัฐอเมริกาจะเข้าแทรกแซงทางทหารอย่างเต็มกำลังซึ่งประชาชนอเมริกันคงจะไม่เห็นด้วย[๒๖]

นโยบายของสหรัฐอเมริกาที่มีต่อจีนในห้วงนี้จึงมีลักษณะเป็นการรอดูสถานการณ์ว่าจะคลี่คลายไปในลักษณะใด เมื่อฝ่ายคอมมิวนิสต์คือเหมาและโจวเอินไหล (Zhou Enlai) ติดต่อทาบทามผู้แทนทางการทูตของสหรัฐอเมริกาในจีนอย่างไม่เป็นทางการในห้วงเดือนพฤษภาคม–มิถุนายน ๑๙๔๙ ในเรื่องการรับรองระบอบปกครองคอมมิวนิสต์และความช่วยเหลือจากฝ่ายตะวันตก (โจวซึ่งอยู่ในบึก "เสรีนิยม" ของพรรคคอมมิวนิสต์ไม่เห็นด้วยกับนโยบายของสหภาพโซเวียตและเห็นว่าสหภาพโซเวียตคงไม่อาจให้ความช่วยเหลือแก่จีนในการบูรณะพัฒนาประเทศ) รัฐบาลสหรัฐก็ไม่มีท่าทีตอบสนอง โดยอ้างว่าคอมมิวนิสต์ยังคงรณรงค์โฆษณาชวนเชื่อต่อต้านสหรัฐอเมริกา รวมทั้งยังไม่ได้แสดงออกด้วยการกระทำถึงการเคารพและความ

---

[26] For excerpts of the Letter of Transmittal, see Paterson (ed.), **op. cit.,** pp. 385–388.

เข้าใจซึ่งกันและกันอันเป็นพื้นฐานของความสัมพันธ์ระหว่างชาติ[๒๗]

แม้ว่ารัฐบาลอเมริกันจะตระหนักถึงผลกระทบจากประสบการณ์ที่ชาวจีนได้รับจากการขยายอำนาจของรัสเซีย ทั้งในสมัยซาร์และภายใต้ระบอบปกครองคอมมิวนิสต์ และท่าทีที่เป็นศัตรูไม่ไว้ใจกันในระหว่างชนสองชาติ แต่แอชิสันก็ระบุไว้ใน Letter of Transmittal ว่า "ผู้นำพรรคคอมมิวนิสต์จีนผูกพันทางอุดมการณ์กับมอสโก" และ "ได้ละทิ้งมรดกของตน แล้วประกาศอย่างเปิดเผยว่าจงรักภักดีต่อมหาอำนาจต่างชาติคือรัสเซีย"[๒๘] แม้ว่าบางส่วนในวงการรัฐบาลสหรัฐอาจจะคาดหวังว่าระบอบปกครองคอมมิวนิสต์ในจีนคงจะไม่เป็นบริวารของสหภาพโซเวียต แต่จะมีลักษณะเป็นรูปแบบหนึ่งของ *"ลัทธิติโต"* (Titoism) นั่นคือเป็นคอมมิวนิสต์อิสระจากมอสโกเช่นเดียวกับยูโกสลาเวีย แต่ในเดือนสิงหาคม ๑๙๔๙ นั้นเอง เหมาก็ประกาศประณาม "จักรวรรดินิยมอเมริกา" อย่างรุนแรงในลักษณะที่เป็นปฏิกิริยาต่อเอกสารวิเคราะห์สถานการณ์จีนที่กล่าวถึงแล้ว[๒๙] และที่สำคัญก็คือ ก่อนหน้านั้นในเดือนมิถุนายน เหมาได้ประกาศ *"อิงข้างเดียว"* (leaning to one side) ในสงครามเย็นคือข้างสหภาพโซเวียต[๓๐] ดังนั้นหลังจากมีการประกาศจัดตั้งสาธารณรัฐประชาชนจีนได้ไม่นาน กล่าวคือ ในวันที่ ๑๒ ตุลาคมนั้นเอง แอชิสันก็แสดงท่าทีออกมาอย่างแน่ชัดว่า สหรัฐอเมริกาจะไม่รับรองระบอบปกครองคอมมิวนิสต์ในจีน[๓๑]

---

27 See documents ("Ambassador Stuart Reports on Mao's Overture, 1949"; "Zhou Enlai's Demarche, 1949"; and "the State Department's Response to the Demarche, 1949"), in **ibid.**, pp. 380–385.

28 **Ibid.**, pp. 386–387.

29 For excerpts see **ibid.**, pp. 388–391.

30 Mao Zedong, "On the People' s Democratic Dictatorship, 30 June 1949", Alan Lawrence (ed.), **China's Foreign Relations Since 1949** (London and Boston : Routledge and Keegan Paul, 1975) , pp. 22–23; and Allen S. Whiting, "Mao, China and the Cold War", in Nagai and Iriye (eds.), **op. cit.**, pp. 252–276.

31 LaFeber, **America, Russia and the Cold War : 1945–1975.** **op. cit.** p. 90.

อย่างไรก็ดี เป็นที่น่าสังเกตว่าพลังผลักดันที่มีส่วนอย่างสำคัญที่ทำให้รัฐบาลอเมริกันมีท่าทีเช่นนั้นก็คือบรรยากาศต่อต้านคอมมิวนิสต์ที่กำลังรุนแรงสูงสุดอยู่ในสหรัฐอเมริการะยะนั้นนั่นเอง กล่าวคือ ในขณะนั้นเป็นยุคที่เรียกกันว่า **"McCarthysm"** (ซึ่งมาจากชื่อของวุฒิสมาชิก Joseph McCarthy จากมลรัฐวิสคอนซิน) โดยมีกลุ่มสนับสนุนจีนก๊กมินตั๋งอันทรงอิทธิพลที่เรียกกันว่า "The China Lobby" ช่วยกระพือโหมโจมตีท่าที "อ่อน" ของรัฐบาลอเมริกัน พวกนี้ประกอบด้วยนักการเมืองอย่างเช่นวุฒิสมาชิกโนวแลนด์ (William Knowland) ซึ่งเป็น "McCarthyte" คนหนึ่งด้วย ไม่เห็นด้วยอย่างรุนแรงต่อการที่จะรับรองระบอบปกครองคอมมิวนิสต์ในจีน[๓๒] และจากการรณรงค์โฆษณาชวนเชื่อของพวกนี้เอง *"การโค่นล้ม"* ของจีนก็ได้กลายมาเป็น *การสูญเสียจีน*.... และการสูญเสียจีนก็กลายมาเป็น *การทรยศ*ต่อจีนในระหว่างการถกเถียงเกี่ยวกับปัญหานี้ในสหรัฐอเมริกา"[๓๓]

ท่าทีของรัฐบาลสหรัฐแข็งกร้าวมากขึ้นตั้งแต่ต้นปี ค.ศ. ๑๙๕๐ ในวันที่ ๑๔ มกราคม คอมมิวนิสต์บุกรุกเข้าไปในสถานกงสุลสหรัฐในปักกิ่งหลังจากที่คณะมนตรีความมั่นคงสหประชาชาติลงมติไม่ยอมรับข้อเสนอของสหภาพโซเวียตที่ให้รับรองสาธารณรัฐประชาชนจีนแทนรัฐบาลจีนคณะชาติ และอีกเดือนหนึ่งต่อมา คือในวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ก็มีการประกาศว่าจีนและสหภาพโซเวียตได้ลงนามกันในสนธิสัญญาพันธมิตรระหว่างกัน[๓๔] ความตกลงครั้งนี้แสดงอย่างแน่ชัดถึงการ "อิงข้างเดียว" อย่างที่เหมาได้ประกาศไว้ในเดือนมิถุนายน ๑๙๔๙ โดยได้มีการพรรณนายกย่องว่าสหภาพโซเวียตนั้นเปรียบดังเช่น "ความสดใสแห่งยามกลางวัน และเป็นความอบอุ่นแห่งตะวัน" ในขณะที่ฝ่ายตะวันตกนั้นมีแต่ "ความหนาวเหน็บ"

---

32 For excerpts of his statement to the Senate in January 1950, see Paterson (ed.), **op. cit.**, pp. 391–395.

33 Wayne Wilcox., "The U.S. and Asia", in Wayne Wilcox (ed.), **Asia and the International System** (Cambridge, Massachusetts : Winthrop Publishers. 1972), p. 258.

34 For the full text of this treaty, see Lawrence (ed.), **op. cit.**, pp. 29–30.

แห่ง "ค่ำคืนในฤดูหนาว" กล่าวคือ สหภาพโซเวียตมีความปรารถนา "ที่จะช่วยเหลือจีนอย่างจริงใจในการพัฒนา"[๓๕]

เมื่อถึงช่วงนี้รัฐบาลสหรัฐก็เริ่มมองว่าสาธารณรัฐประชาชนจีนจะเป็นฐานอำนาจใหม่ให้แก่ขบวนการคอมมิวนิสต์ และมีลู่ทางที่จะขยายอำนาจออกไปอีก จนกลายเป็นภัยคุกคามแก่ชาติที่ไม่ได้เป็นคอมมิวนิสต์ในเอเชีย จึงได้มีดำริที่จะปรับท่าทีทางยุทธศาสตร์ของสหรัฐอเมริกาให้พร้อมที่จะรับการท้าทายของคอมมิวนิสต์ที่เชื่อว่าจะเกิดขึ้นในไม่ช้า ปัญหาที่ว่าสหรัฐอเมริกา ควรจะรับรองรัฐบาลคอมมิวนิสต์ในปักกิ่งหรือไม่ ก็เป็นเรื่องที่ไม่ต้องกล่าวถึงกันแล้ว

เป็นที่น่าสังเกตว่าตั้งแต่ก่อนที่คอมมิวนิสต์จีนจะประสบชัยชนะ ฝ่ายวางแผนนโยบายของกระทรวงการต่างประเทศสหรัฐ ก็เริ่มวางแนวนโยบายของสหรัฐอเมริกาต่อภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ให้แน่ชัดขึ้น พร้อม ๆ กับความตึงเครียดของสงครามเย็นในยุโรปในห้วง ค.ศ. ๑๙๔๘ หน่วยงานข่าวกรองของสหรัฐอเมริกาได้ประเมินสถานการณ์ในตะวันออกไกลแล้วเห็นว่าเป็นสถานการณ์ที่ "เอื้ออำนวย" ต่อฝ่ายโซเวียต[๓๖] *และในเดือนกุมภาพันธ์ ๑๙๔๙ ได้มีการร่างนโยบายสำหรับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้โดยเฉพาะซึ่งคาดคะเนว่า คอมมิวนิสต์จีนจะเข้ามาคุกคามดินแดนส่วนนี้โดยตรงในไม่ช้า*

ร่างนโยบายนี้ ซึ่งจัดทำโดยกระทรวงการต่างประเทศ และมีชื่อเรียกกันย่อ ๆ ว่า "PPS–51" มีจุดมุ่งหมายที่จะกำหนดนโยบายที่ครอบคลุมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็นอินโดนีเซีย อินโดจีน พม่า มลายู ไทย และฟิลิปปินส์ ร่างนโยบายระบุว่า ภูมิภาคนี้เป็นเป้าของการรุกคืบหน้าอย่างประสานสอดคล้องโดยมีสหภาพโซเวียตอยู่เบื้องหลัง ด้วยเหตุที่จีนกำลังจะตกไปเป็นของคอมมิวนิสต์ **เอเชียตะวันออกเฉียงใต้จึงกลายมาเป็น "ส่วนสำคัญยิ่ง" ในแนวสกัดกั้น** ซึ่งเริ่มจากญี่ปุ่นเรื่อยมาทางใต้จนกระทั่งถึงคาบสมุทรอินเดีย ความมั่นคงปลอดภัยของญี่ปุ่น อินเดีย และออสเตรเลีย ขึ้นอยู่กับการกีดกันอิทธิพลโซเวียตออกไปจากดินแดนส่วนนี้[๓๗] ท่าทีเช่นนี้

---

35 Soong Ching-Ling (Madame Sun Yat-Sen) "The Difference between Soviet and American Foreign Policies", **ibid.**, pp. 27–28.

36 Blum, **op. cit.**, p. 109.

37 **Ibid.**, pp. 112–113.

สะท้อนความเชื่อเกี่ยวกับ "*ทฤษฎีล้มตามกัน*" (domino theory) ก่อนที่จะมีการนำมาเผยแพร่เป็นที่รู้จักกันอย่างกว้างขวางในระยะต่อมาร่างนโยบายระบุไว้ตอนหนึ่งว่า "*ถ้าเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ตกไปอยู่ภายใต้อิทธิพลของคอมมิวนิสต์ เราก็จะพบกับการพ่ายแพ้ถอยร่นทางการเมืองครั้งสำคัญ ซึ่งจะส่งผลกระทบไปถึงส่วนอื่น ๆ ของโลกทั้งหมด โดยเฉพาะอย่างยิ่งตะวันออกกลางและออสเตรเลียจะอยู่ในภาวะที่ล่อแหลมอย่างร้ายแรง*"[๓๘]

ในห้วงนั้นเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ยังไม่ได้อยู่ในแนวป้องกันของสหรัฐอเมริกา ซึ่งตามคำแถลงของรัฐมนตรีต่างประเทศแอชิสันที่สโมสรหนังสือพิมพ์แห่งชาติ (National Press Club) ในเดือนมกราคม ๑๙๕๐ ตัดผ่านหมู่เกาะอลูเชียน ญี่ปุ่น หมู่เกาะริวกิว และฟิลิปปินส์[๓๙] อีกไม่กี่เดือนต่อมาสภาความมั่นคงแห่งชาติก็เสนอแนวนโยบายที่ต่อมาเป็นที่รู้จักกันดีตามหมายเลขเอกสาร คือ "National Security Council Paper No. 68" (NSC-68)[๔๐] เอกสารนี้เป็นความพยายามที่จะกำหนดหลักการและวิธีการของนโยบายสกัดกั้นให้แน่ชัด กล่าวคือเป็นการผนึกกำลังและใช้วิธีการทุกอย่างที่ไม่ใช่สงครามเพื่อยับยั้งการขยายอำนาจของสหภาพโซเวียต แต่ในการใช้นโยบายสกัดกั้นสหรัฐอเมริกาจะต้องมีกำลังอำนาจของตนเอง หรือเมื่อผนึกร่วมกันอย่างมั่นใจได้กับชาติอื่น ๆ ที่มีแนวความคิดเช่นเดียวกันแล้ว **เหนือกว่า** ฝ่ายโซเวียต ส่วนสำคัญยิ่งของกำลังอำนาจดังกล่าวคือกำลังทางทหารซึ่งจะต้องเสริมสร้างขึ้นทั้งของสหรัฐอเมริกาเองและของพันธมิตร ให้เพียงพอสำหรับการป้องปรามการขยายอำนาจ หรือต่อต้านการรุกราน โดยสหภาพโซเวียตหรือที่มีสหภาพโซเวียตเป็นผู้ "บงการ" ไม่ว่าจะในลักษณะจำกัดหรือเต็มรูป เอกสาร นโยบายย้ำว่า ถ้าหากไม่มีการผนึกกำลังและทรัพยากรของฝ่ายโลกเสรี เพื่อต้านทานการท้าทายของสหภาพโซเวียตแล้ว ฝ่ายโลกเสรีก็ "จะต้องค่อย ๆ ถอยร่นไปเรื่อย ๆ ภายใต้การกดดัน จนกระทั่งเราได้ตระหนักในวันหนึ่งว่า เราได้สละสถานะที่มีความสำคัญอย่างยิ่งยวดไปเสียแล้ว"[๔๑]

---

38 **Ibid.**, p. 112; and Toru, **op. cit.**, p. 330.

39 For excerpts see Norman A. Graebner, **Cold War Diplomacy: Amarican Foreign Policy, 1940-1970.** 2nd edition (New York: D. Van Nostrand Company, Inc., 1977), pp. 197-201.

40 For excerpts see Paterson (ed.), **op. cit.**, pp. 310-315.

41 **Ibid.**, p. 314.

เมื่อมาถึงขั้นนี้แล้ว ก็เป็นไปได้ว่ารัฐบาลสหรัฐ (โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าดูจากท่าทีของทรูแมนและแอชิสัน) ดูจะไม่พอใจอยู่เพียงแค่ "การสกัดกั้น" คอมมิวนิสต์ ซึ่งมีลักษณะเป็น "การตั้งรับ" (defensive) แต่ต้องการจะเป็นฝ่าย "รุก" จาก "สถานะที่เข้มแข็ง" ในระดับโลกเลยทีเดียว โดยแรงผลักดันส่วนหนึ่งที่ก่อให้เกิดท่าทีทางนโยบายเช่นนี้ น่าจะมาจาก**ภายใน**สหรัฐอเมริกาเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากพวกที่กำลังวิพากษ์วิจารณ์โจมตีนโยบายรัฐบาลอยู่นั่นเอง[๔๒]

อย่างไรก็ดี เป็นที่น่าคิดว่า แนวนโยบายดังกล่าวนี้ ซึ่งต้องอาศัยการเพิ่มทั้งกำลังอาวุธและกำลังพล ทั้งของสหรัฐอเมริกาและพันธมิตรอย่างขนานใหญ่จะได้มีโอกาสถูกนำมาใช้ปฏิบัติหรือไม่ ในเมื่อประชาชนอเมริกันไม่พร้อมที่จะให้มีการใช้จ่ายเงินงบประมาณทหารจำนวนมากมายขนาดนั้น (ทั้งฝ่ายรีพับรีกันและเดโมแครตที่เป็นฝ่ายรัฐบาลอีกเป็นจำนวนไม่น้อย กำลังเรียกร้องให้มีการลดภาษี) โดยที่ยังไม่ต้องคำนึงว่า รัฐบาลสหรัฐจะโน้มน้าวให้พันธมิตรเพิ่มกำลังทางทหารอย่างมากได้อย่างไรในเมื่อสถานการณ์ก็ดูเงียบสงบ ไม่มีวี่แววว่าคอมมิวนิสต์จะรุกใหญ่ในที่ใด ?

ปัญหาดังกล่าวได้รับการคลี่คลายในห้วงเวลาเพียงประมาณ ๒ เดือน เมื่อเกาหลีเหนือเปิดฉากรุกรานเกาหลีใต้ ในเดือนมิถุนายน ๑๙๕๐ การรุกรานของเกาหลีเหนือครั้งนี้ ทำให้ภาพปริศนาในสายตาของผู้นำสหรัฐเกี่ยวกับยุทธศาสตร์เพื่อการครองโลกของสหภาพโซเวียตเป็นรูปเป็นร่างชัดเจนขึ้น ที่สำคัญก็คือไม่ว่าสหภาพโซเวียตจะ "บงการ" อยู่เบื้องหลังกรณีนี้หรือไม่ก็ตาม[๔๓] รัฐบาลสหรัฐมี**หลักฐาน**ยืนยันต่อประชาชนและพันธมิตรของตนอย่างชนิดที่ปฏิเสธได้ยากว่าขบวนการคอมมิวนิสต์ซึ่งมีสหภาพโซเวียตเป็นผู้นำพร้อมแล้วที่จะลงมือที่ใดก็ได้ที่ฝ่ายตะวันตกขาดแนวป้องกันหรือขาดความ

---

42 LaFeber, **America, Russia and the Cold War : 1945–1975**, **op. cit.**, pp. 97–99.

43 See Harrison E. Salisbury. "The Origins of the Cold War in Asia", in Lynn H. Miller and Ronald W. Pruessen (eds.), **Reflections on the Cold War : A Quarter Century of American Foreign Policy** (Philadelphia : Temple University Press, 1974), pp. 56–70.

เข้มแข็ง[๔๔] จากหลักฐานยืนยันเช่นนี้รัฐบาลอเมริกันจึงสามารถผลักดันให้นโยบายเพิ่มกำลังทางทหารถูกนำมาใช้ปฏิบัติได้สำเร็จ

ในห้วงปีต่อมาสหรัฐอเมริกาเพิ่มทั้งกำลังพล (จาก ๑.๕ ล้านคนเมื่อสงครามเกาหลีระเบิดเป็น ๓.๕ ล้านคน) และกำลังอาวุธโดยเฉพาะอย่างยิ่งการอนุมัติโครงการเร่งด่วนเพื่อพัฒนาสร้างระเบิดไฮโดรเจนรวมทั้งการผลักดันให้มีการยอมรับให้เยอรมนีตะวันตกกลับมามีกองทัพได้ใหม่และให้กรีซและตุรกีได้เข้าเป็นภาคีองค์การสนธิสัญญาแอตแลนติคเหนือ[๔๕]

ความเชื่อหรือข้ออ้างของรัฐบาลสหรัฐที่ว่าการรุกรานของเกาหลีเหนือไม่ใช่ปรากฏการณ์ที่โดดเดี่ยวอันเป็นปัญหาเฉพาะของท้องถิ่น แต่เป็นส่วนหนึ่งของแผนยุทธศาสตร์ในระดับโลกที่ดำเนินอย่างประสานสอดคล้อง ดูจะได้รับการยืนยันเมื่อสาธารณรัฐประชาชนจีนส่ง "อาสาสมัคร" เข้าไปรบในเกาหลีในห้วงปลายเดือนพฤศจิกายน ๑๙๕๐ ดังนั้นเมื่อถึงตอนนี้รัฐบาลสหรัฐก็ดูจะไม่มีท่าทีลังเลรีรอใดๆ อีกแล้วเกี่ยวกับการกำหนดท่าทีของตนที่มีต่อระบอบปกครองคอมมิวนิสต์ในจีนภายหลังการลงนามในสนธิสัญญาพันธมิตรจีน–โซเวียต กล่าวคือสหรัฐอเมริกาอยู่ในฐานะที่จะใช้นโยบายแข็งกร้าวกับจีนได้อย่างเต็มที่ ซึ่งก็หมายความว่าสหรัฐอเมริกาสามารถจะเอานโยบายสกัดกั้นมาใช้กับสาธารณรัฐประชาชนจีนด้วยได้แล้ว

สหรัฐอเมริกาตอบโต้การเคลื่อนกำลังของจีนด้วยการส่งกองทัพเรือที่ ๗ ของตนเข้าไปตรึงช่องแคบฟอร์โมซา และแม้กระทั่งเมื่อสงครามเกาหลีสงบลงแล้วในเดือนกรกฎาคม ๑๙๕๓ กองกำลังทางเรือดังกล่าวก็ยังถูกคงไว้เพื่อเป็นเครื่องเตือนรัฐบาลจีนในบ่ากึ่งว่าสหรัฐอเมริกาจะไม่ยอมให้ฝ่ายคอมมิวนิสต์ใช้กำลังโค่นล้มระบอบปกครองจีนคณะชาติในไต้หวัน ซึ่งอยู่ในดินแดนส่วนนี้ รวมทั้งเกาหลีใต้ซึ่งก่อนหน้านี้เคยถูกจัดให้อยู่ **นอก** แนวป้องกันของสหรัฐอเมริกาก็ได้ถูกดึงเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในแนวปิดล้อมสกัดกั้นคอมมิวนิสต์ ซึ่ง **ขยาย** ออกไปตามข้อเสนอแนะที่อยู่ในเอกสารนโยบาย NCS–68

---

[44] Cf. John Lewis Gaddis, **Strategies of Containment : A Critical Reappraisal of Post–War American National Security Policy** (New York/Oxford : Oxford University Press, 1982), pp. 89–126.

[45] David Rees, **The Age of Containment : The Cold War** (London : Macmillan, 1968), pp. 45–46,

เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ก็ได้รับผลกระทบอย่างสำคัญจากการขยายแนวปิดล้อมดังกล่าว ได้ชี้ให้เห็นว่าสหรัฐอเมริกาเริ่มให้ความสนใจภูมิภาคนี้ตั้งแต่ปลายทศวรรษ ๑๙๔๐ โดยเฉพาะในกรณีของปัญหาเอกราชอินโดนีเซีย ซึ่งเปิดโอกาสให้สหภาพโซเวียตเสริมสร้างภาพพจน์และเกียรติภูมิด้วยการต่อต้านระบอบปกครองอาณานิคมนั้น รัฐบาลสหรัฐมิอาจจะวางเฉยและต้องเข้ามามีบทบาทผลักดันให้มีการมอบเอกราชให้แก่อินโดนีเซียอย่างเป็นทางการเมื่อเดือนธันวาคม ค.ศ. ๑๙๔๙ อย่างไรก็ดี ต่อเมื่อคอมมิวนิสต์ได้รับชัยชนะบนแผ่นดินใหญ่จีนแล้วนั้นเอง ที่รัฐบาลสหรัฐเริ่มหวั่นเกรงอย่างจริงจังว่าเหตุการณ์ครั้งนี้ซึ่งจะเข้ามามีผลกระทบต่อสงครามระหว่างฝรั่งเศสและเวียดมินห์ในอินโดจีนขณะนั้น จะนำไปสู่การขยายอำนาจและอิทธิพลของคอมมิวนิสต์ในภูมิภาคนี้ สหรัฐอเมริกาจึงเริ่มเข้ามาแทรกแซงโดยตรงมากขึ้นตั้งแต่ประมาณต้นปี ค.ศ. ๑๙๕๐ เป็นต้นมา

*กล่าวได้ว่าเมื่อถึงปี ค.ศ. ๑๙๕๐ สหรัฐอเมริกาได้นำเอานโยบายปิดล้อมสกัดกั้นคอมมิวนิสต์เข้ามาใช้ในเอเชียอย่างเต็มที่ มีการ "ขีดเส้น" กำหนดแนวป้องกัน (หรือจะเรียกว่าแนว "เผชิญหน้า" ก็คงจะได้) อย่างแน่ชัด ในช่วงนี้ความสนใจของทั้งสองฝ่ายมุ่งไปที่อินโดจีนเป็นสำคัญ สำหรับสหภาพโซเวียตความสนใจดังกล่าวอาจจะเป็นผลมาจากความล้มเหลวของการลุกฮือของคอมมิวนิสต์ในส่วนอื่น ๆ ของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ก่อนหน้านั้น (เช่นในอินโดนีเซียใน ค.ศ. ๑๙๔๘) แต่สหภาพโซเวียตก็มิได้เข้ามาแทรกแซง**โดยตรง** โดยส่วนหนึ่งอาจจะเห็นว่าแนวทางปฏิวัติของจีนน่าจะเหมาะกับเอเชียมากกว่า สำหรับสหรัฐอเมริกาชัยชนะของคอมมิวนิสต์ในจีนไม่เพียงแต่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านดุลทางอำนาจอย่างสำคัญระหว่างค่ายตะวันออกกับกลุ่มพันธมิตรตะวันตกเท่านั้น แต่ยังหมายถึงลู่ทางความเป็นไปได้ที่เพิ่มมากขึ้นที่คอมมิวนิสต์จะขยายอิทธิพลเข้ามาในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ผู้นำสหรัฐจึงเห็นว่าไม่อาจจะปล่อยให้สถานการณ์ดำเนินต่อไปจนต้อง "สูญเสีย" ดินแดนส่วนนี้ไปอีกอย่างที่ได้ "สูญเสีย" จีนมาแล้ว จากจุดนี้เองที่ "สงครามเย็น" ได้เข้ามาในภูมิภาคนี้* ◉

หมายเหตุ บทความนี้ปรับปรุงมาจากบทที่หนึ่งในหนังสือ **"เอเชียตะวันออกเฉียงใต้กับการเมืองระหว่างประเทศ"** ที่ผู้เขียนกำลังเรียบเรียงอยู่